

Episcopul Alexandru Todea în dosarele Securității (1961-1989)

„Am socotit acțiunea desfășurată împotriva bisericii mele ca injustă și ca o îngrozitoare siluire de conștiință. De aceea, am rămas pe linia credinței catolice, îndemnând preoții și credincioșii să-și păstreze credința”.¹

Măsurile adoptate de guvernul comunist în intervalul 1945-1948 exprimau foarte clar că ierarhii Bisericii Greco-Catolice din România erau puși în situația fie de a alege colaborarea cu noul regim fie suprimarea. În fața acestei provocări, ierarhii și preoții greco-catolici au dat dovadă de o extraordinară demnitate, curaj și fidelitate pentru crezul lor.

Demersul nostru urmărește să surprindă aspectele esențiale ale acțiunii de urmărire informativă desfășurate de Securitate în cazul episcopul greco-catolic Alexandru Todea, fost protopop al Reghinului, consacrat episcop în clandestinitate și devenit în anii '80, conducătorul „de facto” al Bisericii Greco-Catolice din România.²

După instaurarea guvernului Groza, la 6 martie 1945, Alexandru Todea, protopop greco-catolic de Reghin, a manifestat deschis o atitudine ostilă față de autoritățile comuniste, iar rapoartele întocmite de agenții Serviciului de Siguranță Mureș semnalau acest lucru: „Apărarea Patriotică Reghin aranjând un ceai inaugural în seara zilei de 24 decembrie 1946 în clădirea proprie (...), iar printre invitații săi a solicitat ca și reprezentanții bisericilor să ia parte la eveniment. Protopopul Todea Alexandru a refuzat categoric primirea invitației, aruncând-o indignat în mâna activistului Kòs, apostrofându-l că acum este post de Crăciun și nu poate admite participarea sa, fiind contra religiei, strigând către activist și înroșindu-se de mânie. Se bănuiește că protopopul Todea a făcut în cercurile maniste un fel de propagandă și a creat un spirit de abținere de la susmenționatul eveniment”.³ Datorită atitudinii critice la adresa autorităților, Alexandru Todea a fost arestat la 10 martie 1947, în urma unei propuneri făcute de chestorul Mauriciu Ștrul de la Biroul Poliției de Siguranță Mureș: „Protopopul Todea Alexandru s-a stabilit în orașul Reghin din vara anului 1945. Foarte inteligent, bun orator, ambițios, dotat cu o cultură ridicată, poartă o ură înverșunată în special contra maghiarilor, mai ales în urma celor patru ani de dominație în Ardeal a Ungariei. Este și un fanatic religios. Este cunoscut ca un mare naționalist, iar în predicile sale, prin cuvinte bine ticluite, scoate mereu în evidență suferințele românilor între 1940-1944. Pe de altă parte, poartă o dușmănie mascată elementelor de conducere ale organizațiilor democratice. Consideră pe toți șefii de instituții, care sunt elemente democratice, ca oameni lipsiți de credință bisericească și în Dumnezeu, pentru că aceștia în majoritate fac parte din Partidul Comunist Român. A avut dese incidente verbale cu acești conducători în organizarea diferitelor serbări, acte de binefacere, dovedindu-se a fi cu totul contrar ideilor democratice de astăzi. (...) Suntem convinși că lipsa protopopului Todea din Reghin

¹ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare, ACNSAS), Alexandru Todea, Declarație scrisă în penitenciarul Dej, 13 octombrie 1961, f. ++++++

² Pentru date privind biografia cardinalului Alexandru Todea, a se vedea Ieromonah Dr. Silvestru A. Prunduș, Clemente Plăianu, *Cardinalul dr. Alexandru Todea. La 80 de ani (1912-1992)*, Cluj-Napoca, Ordinul Sfântul Vasile cel Mare, 1992.

³ ACNSAS, fond I, dosar 72681, f. 8.

pentru timp de câteva luni ar contribui mult la consolidarea situației din acel oraș care tocmai prin prezența lui a fost în permanență un punct nevralgic al județului”.⁴ După două săptămâni de arest a fost eliberat. Întrucât „a continuat cu atitudinea avută înainte”⁵ la 31 decembrie 1947 a fost din nou arestat și încarcerat la penitenciarul Gherla. Referitor la arestare, o notă din 23 martie 1948 a Biroului de Siguranță Reghin menționa: „Avem onoarea de a raporta că în rândul credincioșilor greco-catolici din localitate se observă o stare de nemulțumire pentru faptul că protopopul Todea Alexandru a fost încadrat în ordinul 50.000 și este înlocuit de preotul Grama Octavian, fost profesor la Liceul *Petru Maior* din Reghin, întrucât acesta nu este la înălțimea preotului Todea și nu are sentimentele naționaliste ale acestuia. Credincioșii, din informațiile pe care le deținem, intenționează să facă memorii pentru lăsarea în libertate a protopopului Todea”.⁶ La 12 iunie 1948, Alexandru Todea a fost eliberat din penitenciarul Gherla.⁷

După desființarea Bisericii Greco-Catolice, la 1 decembrie 1948, Alexandru Todea „a rămas pe linia credinței catolice, îndemnând preoții și credincioșii să-și păstreze credința”,⁸ după cum menționa fostul protopop într-o declarație scrisă în penitenciarul Dej, în octombrie 1961. În documentele Securității activitatea sa în acest interval este astfel sintetizată: „După unificarea cultului greco-catolic cu cel ortodox, în octombrie 1948, Todea Alexandru a dispărut de la domiciliu și a stat ascuns până la arestare pe la diferite gazde desfășurând în tot acest timp activitate contrarevoluționară. Astfel, a redactat, multiplicat și difuzat prin Moldovan Valeria și Guțiu Gheorghe mai multe circulare și manifeste cu conținut contrarevoluționar. A recrutat ca informatoare pe numita Macarie Ana, care făcea serviciu la Pretura Reghin și prin aceasta obține informații cu caracter secret despre unele măsuri ce le luau autoritățile. În anul 1950 a preluat conducerea clandestină a cultului greco-catolic, fiind hirotonisit episcop. După această dată și-a intensificat activitatea contrarevoluționară, având legături cu Nunciatura Papală din București și clandestinitatea greco-catolică. Astfel, a continuat să difuzeze materiale cu conținut antipopular, de instigare la nesupunere față de legile statului și a trecut la reorganizarea greco-catolicilor în clandestinitate, fiind finanțat de Nunciatură cărora le trimitea rapoarte informative. Pentru a-și ascunde identitatea s-a folosit și de acte false. Cu ocazia arestării sale s-a găsit peste un milion de lei proveniți din fondurile date de Vatican, mai multe copii ale scrisorilor și circularilor cu conținut instigator, redactate, multiplicare și difuzate de el”.⁹

Autoritățile comuniste au încercat să prevină organizarea rezistenței greco-catolice prin reținerea episcopilor și a preoților, crezând că astfel vor împiedica supraviețuirea canonică a bisericii. În aceste condiții, hirotonirea de episcopi și preoți clandestini a devenit imperios necesară, nunțul Patrick O’Hara fiind autorizat de Vatican să consacre în secret episcopi auxiliari, recomandați de cei șase episcopi arestați. Printre aceștia s-a numărat și Alexandru Todea, consacrat la București la 19 noiembrie 1950, de episcopul romano-catolic Iosif Schubert.¹⁰

⁴ *Ibidem*, ff. 61-62.

⁵ *Ibidem*, f. 35.

⁶ *Ibidem*, f. 33.

⁷ *Ibidem*, f. 43.

⁸ *Ibidem*, dosar 3459, vol. 1, f. 44.

⁹ *Ibidem*, dosar 3470, vol. 2, ff. 2-4.

¹⁰ În această perioadă au fost consacrați în clandestinitate următorii episcopi auxiliari: Ioan Ploscaru (pentru Dieceza de Lugoj), la 30 noiembrie 1948; Ioan Dragomir (pentru Dieceza de Maramureș), la 6 martie 1949;

La scurt timp, pe 31 ianuarie 1951, episcopul Alexandru Todea a fost arestat, iar prin Sentința nr. 104 din 20 februarie 1952 a Tribunalului Militar București a fost condamnat la muncă silnică pe viață pentru „înantă trădare, agitație și uz de fals”. Ulterior, prin Decretul 5/1963 pedeapsa a fost redusă la 25 ani muncă silnică.¹¹ A fost încarcerat la Jilava (noiembrie-decembrie 1951), Sighet (1 martie 1952-20 martie 1955),¹² Râmnicu Sărat (20 martie 1955-7 noiembrie 1957), Jilava (7-11 noiembrie 1957).¹³

La 11 noiembrie 1957, episcopul Alexandru Todea a fost transferat la penitenciarul Pitești. Ion Ioanid, fostul său coleg de detenție din penitenciarul Pitești, remarca că Alexandru Todea se bucura „de respectul unanim al deținuților, impunându-se ca un adevărat Vlădică”.¹⁴ În penitenciarul Pitești, după cum rezultă dintr-o notă informativă, Alexandru Todea a oficiat la 5 februarie 1960 „o slujbă solemnă cu parastas în cinstea lui Iuliu Maniu. De asemenea, în aceeași zi, deținutul Todea a transmis tuturor preoților greco-catolici din penitenciarul Pitești dispozițiunea de a oficia în toate camerele slujbe în memoria lui Maniu”.¹⁵ Întrucât nu a respectat regulamentul din penitenciar, Alexandru Todea a fost pedepsit în două rânduri cu un regim de izolare

Iuliu Hirțea (pentru Dieceza de Oradea), la 28 iulie 1949; Ioan Cherteș (pentru Dieceza de Cluj-Gherla) și Tit Liviu Chinezu (pentru București), ambii în decembrie 1949; Alexandru Todea (pentru Dieceza de Alba Iulia și Făgăraș), în noiembrie 1950. (Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej și statul polițienesc. 1948-1965*, Iași, Editura Polirom, 2001, pp. 81-84).

¹¹ La 2 octombrie 2002, în urma unui recurs în anulare, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârile existente în Sentința nr. 104 din 20 februarie 1952 a Tribunalului Militar București. (ACNSAS, fond P, dosar 197, vol. 10, f. 43).

¹² O notă informativă din 3 noiembrie 1964 a sursei „Marinescu” descrie câteva impresii povestite de Alexandru Todea despre perioada detenției de la Sighet: „După ce au fost duși la Sighet, temniță foarte grea, episcopii după ce au fost îmbrăcați în zeghe, au fost foarte consternați. S-a întâmplat că i-au scos la tăiat de lemne. Milițienii au fost instruiți să-i batjocorească, să strige la ei: *țapilor*. Episcopul [Valeriu Traian] Frențiu, bătrân, slab, întreba pe episcopul [Ioan] Suci: <Nelucule, e drept că după moarte voi ajunge în rai?> <Da, Sfințite!>, i-a răspuns. Episcopul [Tit Liviu] Chinezu s-a îmbolnăvit grav, a primit T.B.C., iar istovit a murit. Episcopul Suci, suferind dinainte de colită, n-a putut suporta alimentația, a căzut slăbit la pat, neîngrijit, iar după câteva luni a murit. Era mic ca un copil. Todea era separat de ei, dar îi vedea pe geam când ieșeau la plimbare și spune că Suci era grozav de slab. Todea spune că alimentația o perioadă era foarte slabă, dar după moartea celor de mai sus, tratamentul medical s-a introdus, iar alimentația s-a ameliorat și s-a dat lapte și griș”. (ACNSAS, fond I, dosar 3470, vol. 2, ff. 330-331).

¹³ O notă informativă din 21 decembrie 1957 scrisă de deținutul Marinescu Anghel menționa: „În camera 14 (carantină) de la penitenciarul Jilava, la începutul lunii noiembrie 1957, au sosit în trecere, venind de la penitenciarul Râmnicu Sărat, deținuții [Alexandru] Todea, fost episcop greco-catolic, [Ioan] Dragomir, fost episcop greco-catolic, [Ștefan] Tătaru, fost preot greco-catolic, [Aurel] Leluțiu, fost preot greco-catolic, [Adalbert] Boroș, fost preot greco-catolic și [Iosif] Waltner, fost preot condamnat pentru înaltă trădare. Imediat după sosirea acestora, deținutul Urziceanu Gheorghe, fost național-creștin ce venea de la penitenciarul Aiud, i-a pus la curent pe acești preoți cu ultimele evenimente politice interne și externe, în urma cărora fostul episcop greco-catolic Todea a făcut afirmația, auzită de toți cei din cameră, că acum a venit sfârșitul comunismului, așa după cum i-a prezis sora Ionela încă din anii 1948-1949. A mai spus că pacea va pleca din România și rușii vor fi obligați să părăsească țara și să se retragă în granițele lor. Todea și Leluțiu au ținut câteva predici în cameră arătând că creștinismul va învinge și toată lumea va fi liberă. Au făcut rugăciuni și i-au îndemnat pe deținuți să nu-și piardă încrederea în Dumnezeu. Au arătat apoi regimul la care au fost supuși în penitenciarul Râmnicu Sărat, spunând că era un regim de exterminare”. (*Ibidem*, dosar 3459 vol. I, f. 43).

¹⁴ Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, vol. II, București, Editura Humanitas, 2000, p. 254.

¹⁵ ACNSAS, fond I, dosar 2900, vol. 1, f. 154.

sever. Mai întâi, cu cinci zile, la 30 martie 1958¹⁶, apoi cu încă patru zile, la sfârșitul lunii noiembrie 1958.¹⁷

La 6 iunie 1960, episcopul Alexandru Todea a fost transferat la penitenciarul Dej. Datorită atitudinii sale din penitenciar, reflectată în notele informative furnizate de colegii săi de detenție, la 10 noiembrie 1961 i s-a deschis un dosar de urmărire informativă, acțiunea fiind astfel motivată: „Agentul *Cristescu Leon* în nota informativă din 20 februarie 1960, relatează că numitul Todea Alexandru împreună cu alți preoți greco-catolici desfășoară activitate mistico-religioasă și propagandistică pentru unificarea bisericii, prin trecerea celorlalte culte la catolicism și totodată desfășoară o activitate politică naționalistă. Activitatea lor este organizată prin slujbe religioase zilnice,¹⁸ coruri religioase, conferințe religioase. De asemenea, au desfășurat activitate de la om la om în mod susținut. Numitul Todea este caracterizat de agent ca un element dârz și extrem de activ, prin poziția pe care o are fiind un manist fanatic. Prin ideologia și principiile sale este un catolic convins și militează pentru ca regimul democrat popular să se prăbușească, iar viitorul regim, firește al PNT-ului pe care-l susține să redea autoritatea fostului cult greco-catolic. Agentul *Ionescu Mircea* în nota informativă din 7 aprilie 1960 relatează despre Todea că are influență asupra deținuților din cameră, indiferent dacă sunt credincioși sau nu. În cameră ține predici cu caracter greco-catolic. De asemenea, ține sub o disciplină strictă pe ceilalți preoți care nu ies din cuvântul său. (...) Agentul *Someșeanu*¹⁹ relatează despre Todea că este conducătorul celorlalți preoți cu care este

¹⁶ Pedepsa a fost aplicată în urma unui raport din 30 martie 1958 al gardianului de pe secție: „În cursul zilei de ieri am făcut baie la cele două serii de deținuții de la camera 89. În timp ce erau deținuții în baie, [pe] deținutul Todea Alexandru de la camera 89 l-am prins că striga la deținutul planton și întreba dacă mai este ceva nou pe aici. În acest timp eram lângă ușa și i-am atras atenția de ce strigă, iar el îmi răspunde că nu m-a întrebat pe mine, că el este preot și nu stă de vorbă cu mine. Pentru aceasta propun să fie pedepsit cu 5 zile regim sever.” (*Ibidem*, fond P, dosar 197, vol. 6, f. 21).

¹⁷ La 27 noiembrie 1958, serg. maj. Gheorghe Stancu a întocmit un raport în care solicita pedepsirea episcopului Todea pentru următorul motiv: „L-am găsit scriind în cameră pe o sticlă care o avea cu medicamente, dar nu s-a putut înțelege ce scrisese pentru că atunci când m-a observat pe mine a șters cu mâna. Când l-am întrebat ce a scris, mi-a spus că a făcut o introducere în limba maghiară. Propun să fie pedepsit cu șapte zile de izolare”. În cele din urmă, comandantul penitenciarului a aprobat doar patru zile de izolare. (*Ibidem*, f. 22).

¹⁸ În urma unui raport din 26 martie 1962 al unui gardian de la penitenciarul Dej, Alexandru Todea a fost pedepsit cu șapte zile de izolare întrucât „la supravegherea făcută a fost găsit făcând rugăciunea în cameră, iar în timpul când se ruga pe același pat cu el mai erau deținuții Surdu Gheorghe și Ploscaru Ioan.” (*Ibidem*, f. 23).

¹⁹ O notă informativă a agentului „Someșeanu” din 30 septembrie 1960 menționa referitor la episcopul Alexandru Todea: „În camera 55 din secția a III-a, deținutul Todea Alexandru face cu regularitate slujbe religioase în fiecare zi de două ori pentru toată camera, ține predici duminică și în zilele când are vreun sfânt ziua lui, arătând viața aceluia sfânt și activitatea pe care a dus-o în viața lui. În lunile iulie, august și septembrie a ținut câte o conferință despre doctrina religiei catolice, în fiecare zi câte o oră, chiar și două, de la orele 10 sau de la 11 până la orele 12 vorbind despre *trupul misticului Hristos* la care participă mai mulți deținuți și câțiva preoți care asistau și ei ca să-i facă pe ceilalți deținuți să asculte căci nu se vorbea pentru preoți pentru că preoții știu și ei tot așa de bine ca și Todea despre ce vorbea. (...) Deținutul Todea Alexandru a spus în cameră că în anul 1955 după ce a fost transferat de la penitenciarul Sighet la Râmnicu Sărat a fost anchetat de către un anchetator de la București care avea gradul de căpitan și care este poreclit Leonida. Acest anchetator l-a întrebat pe deținutul Todea următoarele: <Ce părere aveți despre mine, dumneavoastră preoții? Spune-mi drept că nu pățești nimic!> Atunci el a răspuns: <Toți preoții romano-catolici și greco-catolici vă consideră călăul bisericii>, la care anchetatorul a spus că nu el este călăul, ci ei sunt călăii lor proprii. După ce a terminat cu expunerea deținutul Todea, a intervenit deținutul Ploscaru Ioan

încarcerat, din punct de vedere spiritual și chiar politic, agentul observând că toți preoții îi dau un deosebit respect. Când vrea să vorbească cineva ceva se consultă cu el. Când vine cineva de la anchetă la fel se consultă în prealabil cu Todea și pe urmă spune unde a fost și ce anume a fost întreat. Chiar și alți preoți din alte camere îi dau o atenție deosebită, îi transmit salutări și complimente cu diferite ocazii care se ivesc”.²⁰ Scopul deschiderii dosarului individual era „de a stabili în mod amănunțit întreaga sa activitate pe linia fostului cult greco-catolic și pe linia PNT, elementele de care se folosește cât și pe cei care încearcă să-i convertească, metodele folosite și eventual sarcini trasate dacă stabilește vreo platformă comună de activitate cu cei din alte culte”.²¹

O notă informativă din 26 iulie 1960 scrisă de agentul „Dinu Drăgan” preciza referitor la episcopul Alexandru Todea: „Gruparea deținuților preoți greco și romano-catolici din penitenciarul Dej este formată din următoarele persoane: episcopul Alexandru Todea; episcopul Iosif Schubert; preotul Ioan Balthaizer; călugărul Mihai Rotaru; preotul catolic armean Francisc Diarian; preotul Iosif Waltner, care se găsesc actualmente în camera 55. Cu episcopul Alexandru Todea m-am întâlnit prima dată în viața mea în cursa trenului care ne-a dus de la Pitești la Dej. Acolo acesta a ținut o slujbă cu rugăciuni fierbinți de pace în ziua de Rusalii, invocând spiritul sfânt să lumineze capetele de conducere în toate țările ca să ajungă la o grabnică înțelegere în conducerea popoarelor, restabilind astfel echilibrul mondial și asigurând pacea. Această cuvântare a făcut asupra deținuților o impresie foarte bună, cu atât mai vărtos că s-au văzut puși pe drum, neștiind ce se va întâmpla cu ei în viitor. Am devenit foarte atent asupra acestei personalități proeminente despre care am auzit lucruri foarte interesante. Este un element foarte bine pregătit la Roma. Încă destul de tânăr, se crede că este destinat în viitor pentru a deveni mitropolitul bisericii greco-catolice. Este foarte simpatic și vorbăreț. Activitatea lui zilnică în cameră constă de a atrage în jurul său îndeosebi pe toți preoții amintiți mai sus, încurajându-i de a rămâne credincioși bisericii de la Roma, condamnând atitudinea disidenților/infidelilor care s-au abătut de la principiile fundamentale, făcându-se pasibili de excomunicare”.²²

La 13 octombrie 1961, episcopul Alexandru Todea a fost solicitat de conducerea penitenciarului Dej să scrie un memoriu în care să prezinte motivele arestării sale: „Subsemnatul Todea Alexandru, preot greco-catolic, la dorința conducerii Penitenciarului Dej în care mă aflu, scriu acest memoriu despre activitatea pentru care am fost arestat și condamnat la muncă silnică pe viață pentru înaltă trădare: activitatea pentru care am fost arestat și condamnat e în legătură cu acțiunea întreprinsă de guvernul R.P.R. în anul 1948 pentru desființarea Bisericii Greco-Catolice sau Române Unite cu Roma. Eu, fiind la acea dată paroh și protopop al Reghinului, unul din centrele Bisericii Greco-Catolice, nu m-am supus acțiunii de trecere la Ortodoxie, ci am rămas preot greco-catolic, păstrând mai departe legăturile de credință cu șeful bisericii universale, care este Papa. Am socotit acțiunea desfășurată împotriva bisericii mele ca injustă și ca o îngrozitoare siluire de conștiință. De aceea, am rămas pe linia credinței catolice, îndemnând preoții și credincioșii să-și păstreze credința, căci aceasta nu numai că nu îi împiedică de a fi

și a spus: <Știți că nu se cheamă Leonida?>, la care deținutul Todea a sărit repede și l-a întreat cum se cheamă. Deținutul Ploscaru a spus că se numește [Gheorghe] Enoiu”. (*Ibidem*, fond I, dosar 3459 vol. 1, f. 24).

²⁰ *Ibidem*, ff. 2-3.

²¹ *Ibidem*, f. 5.

²² *Ibidem*, fond P, dosar 197, vol. 6, f. 28.

cetățeni loiali ai statului, ci dimpotrivă îi ajută. În acest scop, din 1948 până în ianuarie 1951 când am fost arestat am întreprins câteva acțiuni pentru a apăra Biserica Greco-Catolică: am trimis prelaților greco-catolici scrisori prin care îi îndemnam să fie tari în credință. Pentru acest fapt am fost încadrat la instigare și am primit zece ani; am comunicat Sfântului Părinte situația reală a Arhidiecezei Blaj în anul 1950 și pentru acest fapt am fost încadrat la înaltă trădare și condamnat la muncă silnică pe viață. Prin situația reală am înțeles tabelul nominal al preoților greco-catolici de la Blaj care au trecut și care n-au trecut la Ortodoxie. (...) Din cele expuse reiese că sunt condamnat pentru Biserica Greco-Catolică. Atât timp cât această instituție e rău văzută de guvern, e firesc ca eu să fiu în închisoare și să am soarta bisericii pe care am apărat-o. Dacă guvernul socotește că prin această măsură procedează just față de biserica greco-catolică, eu cu toată stima și cu tot respectul, socotesc că e injust și că ar proceda mai just dacă ar da libertate și acestei bisericii și în cazul acesta a-ar rezolva un conflict care dacă n-a fost în favoarea noastră, n-a fost și nu este nici în favoarea guvernului. În consecință, personal, nu mă simt vinovat cu nimic, iar dacă biserica mea n-ar fi fost lovită, eu n-aș fi aici. Redându-i-se libertatea, s-ar rezolva și situația mea, iar eu n-am nici un resentiment față de nimeni, aș uita tot ce a fost și aș avea toată considerația față de această reparație la care socotesc că am dreptul”.²³

La 18 ianuarie 1961, episcopul Alexandru Todea a fost transferat la penitenciarul Gherla, unde, conform unei caracterizări semnate de căpitanul Petru Trocaru, comandantul penitenciarului „nu a fost pedepsit având o comportare bună, respectând regimul de detenție. Se observă o influență pozitivă a muncii de reeducare asupra lui. Deținutul suferă de o boală hipertensivă, periodic prezintă accese de fenomene depresive. Este inapt de muncă”.²⁴

La 3 decembrie 1962, maiorul Nicolae Pleșiță, șeful Direcției Regionale Cluj a Securității a aprobat închiderea dosarului de urmărire informativă întrucât „deținutul Todea Alexandru este condamnat la muncă silnică pe viață, iar acțiunea informativă dusă asupra susnumitului nu are perspective pentru a fi lucrată în continuare”.²⁵

Între 27 aprilie și 19 iunie 1963, Alexandru Todea a fost internat în Spitalul Penitenciar Văcărești, fiind suspect de cancer al buzei inferioare. La 11 mai 1963 a fost operat, iar în urma examenului histopatologic a fost înfirmat cancerul, confirmând prezența unui hemangiom benign.²⁶

La sfârșitul anului 1963, în timp ce se afla închis în penitenciarul Gherla, în numele organizației „Amnesty International” s-a cerut primului ministru, Ion Gheorghe Maurer, grațierea episcopului Alexandru Todea întrucât este „un om în vârstă, care a ispășit deja 13 ani din pedeapsă, având o purtare bună în acest timp, iar în Anglia se cunosc multe despre meritele lui Alexandru Todea”.²⁷ După ce a luat cunoștință de conținutul cererii, Maurer a trimis-o generalului Vasile Negrea, adjunctul ministrului de Interne, în vederea unei analize la nivelul conducerii Ministerului de Interne. În cele din urmă, pe solicitare s-a trecut doar următoarea rezoluție: „La dosar”.²⁸ În contextul valului

²³ *Ibidem*, fond I, dosar 3459, vol. 1, ff. 44-45.

²⁴ *Ibidem*, dosar 3470, vol. 2, f. 36.

²⁵ *Ibidem*, dosar 3459, vol.1, ff. 46-49.

²⁶ *Ibidem*, fond P, dosar 197, vol. 6, f. 14.

²⁷ *Ibidem*, fond I, dosar 3470, vol. 2, ff. 441-444.

²⁸ *Ibidem*, f. 445.

masiv de grațieri ale deținuților politici, la 4 august 1964, episcopul Alexandru Todea a fost eliberat din penitenciarul Gherla, fiind grațiat în baza Decretului 411/1964.²⁹

După eliberare, episcopul Alexandru Todea a revenit la Reghin și a încercat să se angajeze în învățământ ca profesor de limba latină, dar toate cererile sale au fost respinse de autorități.³⁰ În această perioadă principala sa preocupare a vizat reluarea legăturilor cu foștii preoți greco-catolici din eparhie și oficierea ritualului religios, evident într-un cadru mai restrâns.³¹ La 6 octombrie 1964, agentul „Marinescu Ioan” a redat într-o notă informativă conținutul unei discuții avute cu Alexandru Todea în care acesta spunea: „Trebuie multă răbdare că ăștia nu ne primesc în învățământ, n-au încredere în noi, ne urăsc că ei dau educație ateistă. Foștii mei credincioși din Reghin, când m-am întâlnit cu cei care au fost la biserica ortodoxă s-au rușinat și au spus că nu o să mai meargă. Să nu ne pierdem nădejdea că multe s-au schimbat: eram condamnat pe viață și acum sunt liber. Vreau să-mi folosesc libertatea cum doresc și cum pot. Stau aici la Reghin, e mai bine și mai sigur, nu prea ies căci poporul mă înconjoară, iar spionii mă urmăresc”.³²

Într-un referat din 1 noiembrie 1964, Secția Raională Reghin a Securității propunea urmărirea lui Alexandru Todea timp de trei luni prin dosar de preverificare. Scopul acțiunii era de a cunoaște „dacă a renunțat sau nu la ideile lui din trecut referitor la cultul greco-catolic; cine sunt legăturile lui în prezent atât din orașul Reghin cât și din alte localități din țară și în ce constau aceste legături; dacă nu încearcă să reorganizeze cultul greco-catolic între credincioșii în rândul cărora are influență; identificarea persoanelor cu care corespundează și scopul corespondenței; stabilirea faptului dacă desfășoară sau nu activitate contrarevoluționară”.³³ În urma materialelor obținute, la 30 ianuarie 1965 i s-a deschis dosar de verificare, Securitatea fiind interesată de frecvențele deplasări ale episcopului Alexandru Todea în Teleac, satul său natal, pentru a vedea „dacă face slujbe cu ritual greco-catolic, la cine și care sunt credincioșii care se adună; dacă instigă credincioșii să nu participe la slujbele făcute de preotul ortodox și să se mențină pe poziție greco-catolică; dacă are și alte manifestări dușmănoase, față de cine și în ce constau aceste manifestări”.³⁴

Întrucât din activitatea de urmărire a episcopului Alexandru Todea a rezultat „suficient material verificat și neîndoielnic, care dovedește activitatea sa contrarevoluționară împotriva formei de guvernământ al R.S.R.”, la 14 octombrie 1965,

²⁹ La scurt timp după eliberarea din închisoare, episcopul Alexandru Todea a povestit unui informator al Securității că înainte de eliberare a fost prevenit de un colonel de Securitate să nu întreprindă nimic ce ar contraveni legilor statului: „Înainte de eliberare m-a chemat un colonel, fost anchetator securist al meu și mi-a spus că voi fi eliberat, să nu organizez nimic, să nu trimit documente peste hotare, pot merge unde vreau dar să nu contravin legilor că altfel voi fi adus înapoi.” (*Ibidem*, f. 496).

³⁰ Cristian Vasile, *Episcopul Alexandru Todea în anii comunismului național (1964-1989)* în „Partidul, Securitatea și Cultele (1945-1989)”, volum coordonat de Adrian Nicolae Petcu, București, Editura Nemira, 2005, pp. 226-227. (în continuare *Episcopul Alexandru Todea în anii comunismului național (1964-1989)*)

³¹ Într-o adresă a Miliției Economice Reghin din 27 martie 1966, trimisă Securității din localitate se preciza: „Raportăm că informatorul nostru cu numele conspirativ *Lulu* ne informează că în orașul Reghin locuiește un fost preot greco-catolic cu numele de Todea care nu de mult s-a eliberat din închisoare. Acest preot și în prezent face slujbe bisericești la domiciliu, încheie căsătorii, botează copii, este vizitat de foarte multe persoane atât din cadrul orașului cât și din alte localități.” (ACNSAS, fond I, dosar 3470, vol. 2, f. 199).

³² *Ibidem*, ff. 496-497.

³³ *Ibidem*, ff. 2-4.

³⁴ *Ibidem*, f. 55.

Direcția Regională Mureș a Securității a propus „preschimbarea dosarului de verificare privind pe numitul *Tănase Arcade* [numele de cod al episcopului Todea] în dosar individual, alături de aprobarea instalării T.O.”.³⁵ Acțiunea era motivată prin numeroasele note informative existente în dosarul său, din care redăm câteva fragmente: „Încă înainte de a fi pus în libertate a afirmat în fața agentului *Sava Victor* la 12 februarie 1963: <*Prefer să fiu împușcat decât să fiu pus în liberate, fără să se dea libertate cultului și bisericii greco-catolice*>. După ce a fost eliberat se deplasează des în satul Teleac, unde desfășoară propagandă în favoarea bisericii greco-catolice. La 20 octombrie 1964 agentul *Marinescu Ioan* ne informează că l-a vizitat pe Todea unde a găsit o femeie în vârstă pe care Todea a îndemnat-o să nu frecventeze biserica ortodoxă și să nu trădeze credința. Din aceeași notă rezultă următoarea afirmație a lui Todea: <*Sunt vremuri grele, vremuri de prigoană contra credinței, episcopii și preoții au căzut în închisori, au murit ca martiri, turma se risipește. Dumnezeu știe ce va fi, are toată nădejdea ca pe anul viitor să fie mari schimbări, ca biserica greco-catolică să fie iarăși liberă și se va întări*>. La Reghin foștii lui credincioși îl ajută, îl privesc cu drag, îl roagă să-i viziteze, dar el nu face asta că s-ar sesiza ortodocșii și autoritățile.³⁶ I s-au făcut propuneri să ceară de la Consiliul de Stat plecarea în străinătate, dar el nu vrea. Stă pe poziție, e episcop, împrejurările fac să nu poată conduce eparhia, dar poate în curând se va putea”.³⁷ Scopul acțiunii informative era de a se stabili „legăturile suspecte de activitate dușmănoasă pe care le are Todea Alexandru atât în țară cât și în străinătate, dar și caracterul acestor legături, precum și sursele de inspirație în activitatea lui dușmănoasă”.³⁸

Începând de la mijlocul anilor '60 până la prăbușirea regimului comunist, episcopul Alexandru Todea a redactat și trimis, în nume personal sau împreună cu ceilalți episcopi greco-catolici aflați în ilegalitate, numeroase memorii adresate conducerii de stat și de partid prin care solicita legalizarea cultului greco-catolic.³⁹ O notă de analiză din 6 aprilie 1976 semnată de col. Alexandru Ágoston, șeful Securității Mureș, preciza referitor la activitatea episcopului Todea: „După punerea în liberate, a continuat să desfășoare o vie activitate pe linia fostului cult greco-catolic, în care sens a luat legătura cu foștii condamnați, căutând să mențină în rândul acestora spiritul greco-catolic și speranța reconsiderării acestui cult în țara noastră. Printre aceste persoane se află episcopii clandestini greco-catolici *Hirtea Iuliu* din Oradea, *Ploscaru Ioan* din Lugoj și *Dragomir Ioan* din comuna *Ariniș*, județul *Maramureș*, cât și episcopul romano-catolic *Márton Áron* din *Alba Iulia*. În viața particulară continuă să nu aibă serviciu, baza existenței sale au fost ajutoarele primite din străinătate, de la unele rude și laici din județ, cât și meditații pe care le dă la unii elevi din Reghin. Preocuparea principală în ultimul timp a acestuia este întocmirea de memorii, în care solicită organelor superioare de partid și de stat, reanalizarea situației fostului cult greco-catolic, în vederea legalizării lui. În această activitate atrage în mod subtil și pe unii foști preoți, călugări și laici greco-catolici

³⁵ *Ibidem*, ff. 9; 12; 25.

³⁶ A se vedea *Cristian Vasile, Situația episcopatului greco-catolic în deceniul 1960-1970 în „Analele Sighet 10. Anii 1961- 1972: Țările Europei de Est, între speranțele reformei și realitatea stagnării”, editor Romulus Rusan, București, Fundația Academia Civică, 2001, p. 56.*

³⁷ ACNSAS, fond I, dosar 3470, vol. 2, ff. 10-11.

³⁸ *Ibidem*, f.12

³⁹ A se vedea *Cardinal Alexandru Todea, Luptele mele. Un strigăt în pustiu vreme de un pătrar de veac. Memorii și cereri pentru obținerea libertății Cultului Greco-Catolic Român adică a Bisericii Române Unite cu Roma, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.*

apropiați lui. Din urmărirea acestuia nu am stabilit să întrețină relații cu elementele din emigrația română din străinătate, în special cu cei din Italia sau Vatican și nici cu emisarii acestora veniți în țară. De asemenea, nu este cunoscut cu manifestări ostile statului nostru. Prin măsurile informativ-operative întreprinse de organele noastre pe lângă acest element, s-a realizat influențarea pozitivă și temperarea acestuia, pentru a nu avea manifestări ostile statului și a nu incita elementele fanatice, recalitrante greco-catolice din fostul cler și laicii la activități care să dăuneze statului nostru”.⁴⁰ În finalul documentului menționat se precizau măsurile ce urmau să fie aplicate în cadrul acțiunii informative „Toma”, noul nume de cod al episcopului Alexandru Todea: „Lucrarea în continuare a lui *Toma*, folosind rețeaua cea mai bună și loială, cu posibilități de pătrundere pe lângă acest element cum sunt sursele *Liviu Olteanu, Făgăraș, Rozeanu, Cindea și Reghina* care vor clarifica formele de activități clandestine greco-catolice pe care acest element le desfășoară; cunoașterea sistemului de organizare și elementele folosite pentru curierat sau locuri unde se desfășoară aceste activități; identificarea persoanelor din rândul fostului cler sau laici atrași la această activitate clandestină; interceptarea eventualelor canale de legătură a acestui element cu străinătatea, în special cu Vaticanul, pentru a urmări dacă *Toma* a înaintat sau are intenție de a trimite în străinătate memorii sau alte scrieri cu conținut ostil statului, privind problema fostului cult și reconsiderarea fostei bisericii greco-catolice. Pe linia influențării, în cadrul contactelor⁴¹ se va avea în vedere determinarea lui *Toma* de a nu mai incita la acțiuni colective pe unii foști clerici și laici greco-catolici, mai ales cu ocazia unor evenimente interne și externe; influențarea și determinarea de a lua poziție împotriva acelor elemente greco-catolice ce sunt cunoscute cu atitudini recalitrante și ostile; să ne comunice aspecte mai importante rezultate din discuțiile purtate cu unii emisari ai Vaticanului care vizitează țara noastră. Pe linia compromiterii vom continua această acțiune pentru a demasca caracterul imoral al acestuia pe linia parazitismului, imoralității și legăturilor amoroase cu unele laice greco-catolice, cerșitul de bani de la credincioși și altele, ce sunt de natură a-l discredita față de credincioși și cetățeni”.⁴²

O notă a Securității Baia Mare din 5 februarie 1976 exprimă foarte clar care erau speranțele episcopului Alexandru Todea în privința legalizării cultului greco-catolic: „O sursă a unității noastre ne-a informat că Todea Alexandru din Reghin i-a relatat lui Dragomir Ioan, episcop clandestin greco-catolic, următoarele: Noi suntem într-o situație din care numai Dumnezeu prin intervenția sa, ne poate scoate la liman. Dacă el e cu noi, cine este împotriva noastră? Să ne păstrăm calmul și încrederea. Toate evoluează, după cum vedem, peste capetele omenești. Dacă în planurile divine intrăm și noi, se va crea momentul favorabil, nu numai pentru noi, ci și pentru stat și conducere, încât limpezirea problemei va fi o necesitate pentru toți factorii. Până în prezent, omenește vorbind, nu sunt speranțe. Atât departamentul [cultelor], cât și ortodoxia oficială sunt categoric împotriva libertății noastre. Iar departamentul este purtătorul de cuvânt al conducerii de stat în problema aceasta. Noi să fim români buni și creștini adevărați, restul nu contează. Noi am biruit prin faptul că am suportat tot ce a venit asupra noastră de 27 ani. Domnul

⁴⁰ ACNSAS, fond I, dosar 3470, vol. 5, f. 319.

⁴¹ Episcopul Alexandru Todea era contactat în mod curent de col. Tiberiu Bățaga, șeful Serviciului I din cadrul Securității Mureș, col. Gheorghe Florea, adjunctul șefului Securității Mureș, iar periodic de col. Ioan Banciu, șeful Serviciului IV din cadrul Direcției I a Securității. (*Ibidem*, f. 320v).

⁴² *Ibidem*, f. 320.

să binecuvânteze țara în care am suferit, căci e țara noastră și o iubim din tot sufletul. Azi nu suntem înțeleși, mâine vom fi”⁴³.

La 14 martie 1986, în Conferința episcopală greco-catolică desfășurată la Cluj, episcopul Alexandru Todea a fost învestit în funcția de mitropolit al Bisericii Române Unite, decizia fiind comunicată ulterior și Sfântului Scaun.⁴⁴

În urma contactelor repetate cu ofițerii Securității Mureș, în timpul cărora Alexandru Todea a fost avertizat în mai multe rânduri datorită atitudinii sale⁴⁵ și în urma „măsurilor de influențare pozitivă”, mitropolitul greco-catolic s-a angajat, potrivit documentelor Securității, să evite organizarea unor acțiuni ostile la adresa regimului, limitându-se la redactarea unor memorii adresate conducerii de partid și de stat referitoare la legalizarea cultului greco-catolic. Semnificativ în acest sens este un fragment dintr-o notă de analiză din 25 august 1988, existentă în dosarul de urmărire informativă „Tudor”, numele de cod al mitropolitului Alexandru Todea, semnată de maiorul Gheorghe Mărieș, șeful Securității Mureș: „Obiectivul, în bună măsură, se subordonează scopurilor urmărite prin influențarea sa pozitivă, furnizând chiar informații de interes operativ care indică și aspecte de clandestinitate ceea ce dovedește loialitate și un anumit grad de sinceritate față de organele de securitate.⁴⁶ Punându-i-se în vedere să acționeze în așa fel încât să prevină eventualele acțiuni ostile și anarhice din partea fostului cler greco-catolic cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la actul de unificare cu Biserica Ortodoxă, urmăritul s-a angajat și respectă implicarea sa personală în temperarea și descurajarea celor din subordinea sa, scop în care a difuzat două pastorale la foștii preoți greco-catolici cu prilejul Sărbătorilor de Paști și de Sfânta Maria Mare din 15 august, indicând să se treacă la o trăire spirituală mai intensă, fără a incita la activități ostile. Nu acceptă imixțiuni din exterior în problemele lor interne, orientând în acest sens și pe preoții greco-catolici din subordinea sa. Având în vedere că unii clerici îl acuză de pasivitate în demersurile sale pentru legalizarea cultului, *Tudor* s-a hotărât să redacteze un nou memoriu adresat Consiliului de Stat în aceeași notă de decență și de folosire a bisericilor ortodoxe, argumentând cu

⁴³ *Ibidem*, f. 305.

⁴⁴ Cristian Vasile, *Episcopul Alexandru Todea în anii comunismului național*, p. 230.

⁴⁵ Un raport din 16 februarie 1985, semnat de colonelul Alexandru Ágoston, șeful Securității Mureș, preciza referitor la episcopul Alexandru Todea: „În urma analizei activității urmăritului *Tudor* [numele de cod al episcopului Todea] s-a aprobat anchetarea obiectivului la nivelul conducerii serviciului, prilej cu care vor fi abordate următoarele teme: oficierea ceremonialului înmormântării lui Tecșa Grigore din Ocna Mureș după rit greco-catolic, întrucât predica ținută a scos în evidență convingerea că biserica greco-catolică este vie. S-a constatat la foștii preoți greco-catolici participanți satisfacția pentru realizarea acestei ceremonii de amploare și faptul că erau hotărâți ca în caz de pericol să suporte legile țării, respectiv închisoare, alături de *Tudor* care este recunoscut conducătorul bisericii greco-catolice. I se va pune în vedere faptul că nu și-a respectat angajamentul luat, de a ne *consulta* înainte de participare; cu ocazia înmormântării unui laic greco-catolic în Dej, a comparat situația actuală a celor nereveniți cu cea a armatei germane din 1944, arătând: <Naziștii închiși după terminarea războiului au avut o situație mai privilegiată decât greco-catolici care au suferit foarte mult prin închisori>; se va avea în vedere preocupările lui Calciu Gh. Dumitrea de a se întâlni cu *Tudor*, în care sens va fi influențat pozitiv de a nu se antrena la acțiuni ostile, denigratoare, inițiate de cel în cauză; natura relațiilor sale cu Prunduș Augustin din Cluj-Napoca care desfășoară o intensă activitate de apropiere de romano-catolici a credincioșilor greco-catolici” (ACNSAS, fond I, dosar 3470, vol. 8, f. 7).

⁴⁶ În mărturia referitoare la evoluția Bisericii Greco-Catolice din România în perioada ilegalității, episcopul clandestin Emil Riti amintește despre legăturile mitropolitului Alexandru Todea cu Securitatea [Mircea Remus Birtz, *Episcopul Emil Riti (1926-2006). Tentativa unei recuperări istoriografice (cu documente inedite)*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2006, p. 24].

necesitatea ca și sub această formă să prevină ralierea eventualilor preoți greco-catolici, stăpâniți de spirit anarhic, la acțiunile ostile inițiate din străinătate”.⁴⁷ În finalul documentului se precizau principalele sarcini care reveneau ofițerilor Securității implicați în urmărirea informativă a mitropolitului Todea: „Continuarea adâncirii disensiunilor dintre obiectiv și episcopii hirotoniți clandestin de către [Ioan] Dragomir⁴⁸; acceptarea de către obiectiv a unei forme de legătură operativă cu ofițerul de Securitate prin telefonul din vecinătatea sa, convorbirile realizându-se convențional ca între un nepot și unchi, întrucât experimentul până în prezent este pozitiv; controlarea mesajelor telefonice ale urmăritului prin legătura *Nina*, precum și a unor deplasări pe care urmează să le realizeze în diferite localități”.⁴⁹

În cadrul metodelor de „prevenire și neutralizare” folosite de Securitate în dosarul de urmărire informativă a mitropolitului Alexandru Todea s-a avut în vedere atât „stimularea sentimentelor românești, cu accent pe combaterea naționalism-iredentismului maghiar”⁵⁰ dar și „abordarea trecutului politic reacționar al unor clerici sau laici greco-catolici, cunoscând aversiunea obiectivului față de persoanele care au desfășurat activități legionare⁵¹ sau de altă natură”.⁵²

O notă de analiză din 29 martie 1989, semnată de colonelul Gheorghe Rațiu, șeful Direcției I a Securității, sintetizează rezultatele obținute în dosarul de urmărire informativă deschis mitropolitului Alexandru Todea: „Pe parcursul urmăririi informative s-au stabilit următoarele: obiectivul a preluat conducerea *Corului episcopilor*, fiind desemnat mitropolit; și-a intensificat activitățile cultice prin slujbe, liturghii, circulare și participarea la înmormântări⁵³, prilejuri în care stimulează menținerea spiritului greco-catolic, nutrind speranța în legalizarea cultului, sens în care a înaintat și memorii la conducerea de stat; sub motivația pericolului de maghiarizare a credincioșilor nu acceptă

⁴⁷ ACNSAS, fond I, dosar 3470, vol. 5, f. 20.

⁴⁸ A se vedea Cristian Vasile, *Biserica Greco-Catolică în ultimele două decenii de clandestinitate* în „Analele Sighet 10. Anii 1973-1989: Cronica unui sfârșit de sistem”, editor Romulus Rusan, București, Fundația Academia Civică, 2003, p. 840.

⁴⁹ ACNSAS, fond I, dosar 3470, vol. 5, ff. 20-21.

⁵⁰ Astfel, într-o notă din 29 martie 1989, semnată de colonelul Gheorghe Rațiu, șeful Direcției I a Securității se solicita utilizarea mitropolitului Alexandru Todea în cadrul unor acțiuni de propagandă în exterior: „Sub conducerea Direcției I, în cooperare cu serviciul „D” se va studia posibilitatea publicării în străinătate a documentarului cu privire la *Episcopia greco-catolică maghiară Hajdudorog* pentru demascarea acțiunilor iredentiste și șovine maghiare din perioada 1940-1944 și ulterior, prin reînființarea acestei episcopii în 1977; elaborarea unui studiu cu privire la contribuția *Bisericii Unite* la lupta pentru unitate națională și dezvoltarea vieții spirituale a poporului român, pornind de la interesul obiectivului pentru dezvăluirea adevărilor istorice cu privire la continuitatea poporului român pe teritoriul Transilvaniei”. (*Ibidem*, f. 30).

⁵¹ În acest sens trebuie văzută încercarea Securității de a-l compromite în fața mitropolitului Alexandru Todea pe vicarul diecezei de Cluj-Gherla, părintele Tertulian Langa, prin lansarea versiunii că acesta ar fi fost „comandant legionar”. (Cristian Vasile, *Episcopul Alexandru Todea în anii comunismului național*, p. 232).

⁵² ACNSAS, fond I, dosar 3470, vol. 5, f. 29.

⁵³ O notă informativă furnizată de agentul „Oprescu Nicolae” la 2 septembrie 1974 menționa: „La înmormântarea preotului Rotaru Mihai, Todea Alexandru a fost tot timpul foarte insinuant și nu evoca decât anii grei de închisoare, precum și situația actuală. Când eram la masă, atunci când i s-a oferit pâine împletită în formă de colaci a zis: <Și eu credeam că e turtoi> sau la sarmale a spus <Cum, fără terci sau păsat? > sau alte discuții ce evocau într-un fel anumite amintiri din închisoare. Todea a mai spus: <Dacă știau atunci că mulți vor rezista, chiar și cu turbă, poate că ne dădeau să mâncăm pietre>” (*Ibidem*, f. 83).

apropierea de biserica romano-catolică⁵⁴ și renunțarea la ritul oriental în favoarea celui latin⁵⁵; nu acceptă amestecul cercurilor cultice din străinătate în problemele interne ale greco-catolicilor, nici chiar a Vaticanului, situându-se pe poziția că soarta cultului greco-catolic depinde numai de guvernul român, sens în care a transmis mesaje la Roma prin legăturile sale de încredere; combate tendințele de constituire în grupări anarhice și a activităților de natură protestatară; manifestă receptivitate față de atenționările și observațiile făcute de către organele de Securitate în cadrul contactelor directe de influențare pozitivă și exploatare informativă. Aceste contacte s-au materializat prin întocmirea unui documentar cu Episcopia greco-catolică de Hajdudorog și rolul acesteia în maghiarizarea credincioșilor români în nord-vestul Transilvaniei, îndeosebi în perioada 1940-1944; trimiterea unei scrisori de dezmințire la postul de radio *Europa Liberă* în legătură cu așa-zisul *Apel* al episcopilor greco-catolici din România, prezentat la Conferința de la Madrid din 1985, în urma căreia nu s-a mai reluat acest material în emisiunile postului de radio menționat; în anul 1987 a protestat pe lângă Papă referitor la emisiunile calomniatoare și incitatoare ale lui Octavian Bârlea la postul de radio *Europa Liberă* cu privire la situația greco-catolicilor din România, fapt ce a produs sistarea transmisiunilor ulterioare și introducerea cenzurii Vaticanului asupra emisiunilor religioase ale posturilor de radio străine care vizează greco-catolicii din România; în luna septembrie 1988 a trimis o scrisoare la obiectiva *Diana* [numele de cod al disidentei Doina Cornea] din Cluj-Napoca punându-i în vedere să nu implice clericii greco-catolici în acțiunile ei protestatere⁵⁶; furnizarea unor informații de interes operativ cu privire la preocupări ale Vaticanului față de greco-catolicii din România, disensiunile existente în rândul clericilor și modul cum acționează pentru a nu perturba ordinea de drept și cea socială din România, măsurile hotărâte în *Corul episcopilor* și chiar aspecte cu privire la structuri organizatorice clandestine, ajutoare primite din străinătate și din partea catolicilor din Moldova; a dispus în anul 1988 ca niciun preot greco-catolic din subordinea sa să nu se implice în acțiunile provocatoare din exterior sau interior cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la unificarea bisericii greco-catolice cu cea ortodoxă⁵⁷.

Intrat în atenția Securității încă din timpul detenției, episcopul greco-catolic Alexandru Todea a fost și după eliberare atent supravegheat datorită atitudinii sale active, dar și a poziției ocupate în ierarhia greco-catolică aflată în clandestinitate. În paralel cu supravegherea informativă, Securitatea a exercitat numeroase presiuni și atenționări, combinate cu diverse măsuri de „influențare pozitivă” în urma cărora Alexandru Todea

⁵⁴ O notă a Securității Mureș din 4 iunie 1976 descrie relațiile dintre Alexandru Todea și episcopul romano-catolic de Alba Iulia, Márton Áron: „Din datele pe care le deținem rezultă că episcopul clandestin Todea Alexandru nu întreține relații apropiate cu episcopul romano-catolic Márton Áron din Alba Iulia. Se constată că întâlnirile dintre aceștia sunt foarte rare. În general contactele sunt de natură protocolară și nicidecum de simpatie, deoarece Márton Áron a propus numitului Todea rezolvarea problemei fostei biserici prin trecerea credincioșilor greco-catolici la cultul romano-catolic cu participarea acestora la activități de cult și liturghii religioase celebrate în limba latină de preoți romano-catolici maghiari, ceea ce ar fi însemnat după Todea, continuarea procesului de deznaționalizare a acestor credincioși români (*Ibidem*, f. 327).

⁵⁵ O notă a Securității Mureș din 7 iunie 1984 menționa: „Prunduș Augustin și-a exprimat nemulțumirea pentru faptul că au avut din nou o discuție cu Todea Alexandru privind tactica pe care trebuie să o adopte biserica greco-catolică pentru viitor, dar că Todea a rămas același încăpățânat și nu admite altceva decât ceea ce a hotărât: refacerea bisericii greco-catolice, așa cum a fost înainte de 1948” (*Ibidem*, f. 44).

⁵⁶ A se vedea Cristian Vasile, *Episcopul Alexandru Todea în anii comunismului național*, pp. 232-233.

⁵⁷ ACNSAS, fond I, dosar 3470, vol. 5, ff. 27-28.

s-ar fi angajat, potrivit documentelor Securității, să evite organizarea unor acțiuni ostile la adresa regimului, limitându-se la redactarea unor memorii adresate conducerii de partid și de stat referitoare la legalizarea cultului greco-catolic.

După evenimentele din decembrie 1989, Biserica Greco-Catolică a reintrat în legalitate, iar mitropolitul Alexandru Todea a fost numit, la 28 mai 1991, cardinal. Însă, la 22 aprilie 1992, a suferit un atac cerebral care l-a imobilizat la pat, fiind nevoit să se retragă de la conducerea efectivă a mitropoliei. Cu toate acestea, în luna mai 1999 a trăit o imensă bucurie, când Papa Ioan Paul al II-lea l-a sărutat și îmbrățișat în cadrul unei ceremonii desfășurate în catedrala „Sfântul Iosif” din București. A trecut la cele veșnice la **22 mai 2002**, la vârsta de 90 de ani, fiind înmormântat în **catedrala „Sfânta Treime”** din **Blaj**.